
RECENZE

BIOLOGICKÉ ZBRANE

C. Klement, R. Mezencev a kolektiv

Bratislava 2007, Vydavateľstvo BONUS, 378 stran. Cena neuvedena.

ISBN 978-80-969733-2-3

Prvním mezinárodním dokumentem, který zakazoval použití zbraní hromadného ničení, byla Úmluva o zákazu biologických zbraní (BWC) [Úmluva o zákazu vývoje, výroby a hromadění zásob bakteriologických (biologických) a toxinových zbraní a o jejich zničení], podepsaná 10. dubna 1972 a uložená v Londýně, Moskvě a Washingtonu. Bývalé Československo bylo originálním signatářem. Tato úmluva však nemá ustanovení o verifikaci. Navíc – se vzrůstající dostupností získat tyto zbraně pomocí biotechnologií – se hrozba použití těchto prostředků v současné době znásobuje a tyto se stávají dostupnější i pro teroristy. Recenzovaná kniha na tyto skutečnosti ve správnou dobu a zdařilým způsobem reaguje. Vznikla z iniciativy dvou hlavních autorů, známých odborníků v uvedené problematice, kteří jsou autory/spoluautory většiny kapitol za doplnění autorské účasti o další (L. Maďarová, I. Rovný, P. Sirágy).

Obsah jednotlivých částí je následující:

V předmluvě je zdůrazněn význam BWC a důvody vedoucí k napsání knihy včetně zdůvodnění jejího členění. Zejména v současné době je tato problematika velmi aktuální, protože není možné vyloučit zneužití biologických agens teroristy.

Kapitola I. Úvod do problematiky biologických zbraní (s. 9–44): Kapitola začíná kategorizací jednotlivých agens podle klasifikace rizika, s přehlednou tabulkou, jak které dokumenty toto riziko hodnotí, pokračuje detekcí a identifikací, obecnými zásadami léčby a vytyčením úkolů vedoucího pracoviště ve Slovenské republice změnou ve zřizovací listině pro Státní zdravotní ústav v Banské Bystrici včetně managementu léčby masového zasažení a následky použití biologických zbraní; v prevenci specifikuje problematiku pro SR (přílohy I–III k této kapitole).

Kapitola II. Historie biologické války a bioterorismu (s. 45–127): Po úvodní části popisuje používání biologických prostředků v dávné historii, věnuje se jejich použití v obou světových válkách a jejich vývoji do současné doby. V této souvislosti jsou uvedeny ofenzivní biologické programy v minulosti v Japonsku, Velké Británii a Kanadě, USA, bývalém SSSR, Iráku a JAR. Součástí je i subkapitola o bioterorismu a biozločinu.

Kapitola III. Biologické zbraně – technologie, výroba, účinky a způsoby použití (s. 128–173): Po vysvětlení pojmů zahrnuje technologii, způsob použití a účinky možných vojensky použitelných biologických agens včetně toxinů, jejich vlastností a bezpečnostně politický význam.

Kapitola IV. Mikrobiologie, epidemiologie a terapie vybraných onemocnění přicházejících v úvahu jako biologické zbraně (s. 174–312): Tato kapitola zahrnuje informace uvedené v názvu u 20 biologických agens, například antrax, mor, variola, cholera apod.; jsou uvedeny i toxiny. Tato část je zpracována velmi pěkně, přehledně a vyčerpávajícím způsobem.

Další částí je slovník pojmů (s. 313–358) a uvedeny jsou i zákony (pochopitelně slovenské) související s problematikou biologických zbraní. Autoři při zpracování kapitol II a III – jak sami zdůraznili i v předmluvě – pracovali výhradně s použitím veřejně dostupných zdrojů.

Publikace je doplněna zněním dvou hlavních mezinárodních dokumentů v této oblasti (s. 359–378). Jedná se o Ženevský protokol (Protokol o zákazu užívání ve válce dusivých, otravných nebo podobných plynů a prostředků bakteriologických), Úmluvu o zákazu biologických zbraní [Úmluva o zákazu vývoje, výroby a hromadění zásob bakteriologických (biologických) a toxinových zbraní a o jejich zničení] uvedenou ve sbírce zákonů Slovenské republiky a zákon specifikující BWC na podmínky SR (Zákon NR SR č. 218/2007 Z. z.).

Kniha je bohatě dokumentována fotografiemi, grafy i tabulkami a velmi přehledně shrnuje současný stav znalostí v oblasti biologických zbraní včetně aktualizace zákonných norem (samozřejmě jen pro Slovensko). Její autoři jsou vysoce kvalifikovaní odborníci, zastupující Slovenskou republiku i na jednáních o dalších osudech BWC v Ženevě (zejména možnosti verifikace). Podařilo se jim čtivou a přitom vyčerpávající formou shrnout vše, co nezasvěcený čtenář, který se chce s problematikou seznámit, potřebuje. Odborník zase v publikaci najde i údaje, které by musel hledat ve specializovaných publikacích (diagnostika, léčba).

Celkově se jedná o velmi zdařilé dílo, ke kterému je nutno autorům jen pográtulovat.

Korespondence: Doc. MUDr. Jiří Bajgar, DrSc.
Univerzita obrany
Fakulta vojenského zdravotnictví
Katedra toxikologie
Třebešská 1575
500 01 Hradec Králové
e-mail: bajgar@pmfhk.cz

Do redakce došlo 3. 1. 2009